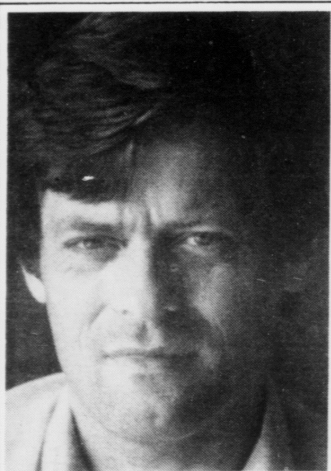

Gev illamanni lítla fingur

3. partur

Hugleiðingar um eina ismu og árin av henni innan ríkismark

Óli Jacobsen skrifar her hugleiðingar um eina ismu og árin av henni innan ríkismark. Greinin er í trimum þættum.

Teir minni verdu russararnir

Nasistarnir mettu germanar, og harvið eisini okkum í Føroyum, at vera harrafólkið. Onnur fólkasløg vóru minniverd, og kundu sleppa at tæna harrafólkinum sum trælir. Millum tey sum vóru mest minniverd vóru russarar, sum jú samstundis vóru millum syndabukkarnar hjá nasistunum. Hetta smittaði eisini av í Danmark, sum jú longu er greitt frá í ein vissan mun. Eitt annað úrslit av hesi støðu var, at fólk fegnaðust um framstigið hjá týska herinum, tá lopið var á Sovjet, og tey mettu tað sum eitt afturstig, tá týskarar vórðu noyðdir eftir høli.

Eitt av endamállum hjá týskarum var at útvega »lebensraum« í hersettu sovjetisku økinum og tá skuldu russarar í besta fall koma í aðru røð.

Sum »germanskt« land varð Danmark eisini boðið at fáa ein part av hesi koku, og týskarar bjóðaðu donum at seta seg niður í hersettu økinum. Í hesum sambandi varð í 1941 sett niður eitt privat »Østrumsudvalg«. Árið eftir var henda nevndin gjørd almenn og fekk heitið »Udenrigsministeriets Østrumsudvalg«, ið sum umboð fyrri stjórnina fekk ferðslumálaráðharran Gunnar Larsen sum lim. Millum aðrar limir vóru tann í Føroyum virkni og kendi Knud Højgaard og J. C. Hempel, hvørs maling mong føroysk skip munnu vera málað við. Henda nevndin arbeiðdi við stórslygnum ætlanum fyrri donskum fyrirtakssemi í »Østland«, og Gunnar Larsen var enná á ferð í teimum

økinum í Sovjet, har danskt vinnuliv skuldi fáa eina glæsiliga framtíð. Sum dømi um ætlanirnar kann nevast, at Århus Oliefabrik skuldi sleppa at dyrka oljufra í Ukraine.

Tað mest ótrúliga var tó, at ætlanir eisini vóru um at flyta grønlandskar veiðimenn til Estlands, har teir skuldu liva av at veiða kóp í Pernaúvikini, sum eftir øllum at døma hevur verið full av kópi!

Gongdin í krígunum kom tó at steðga hesum stórslygnum ætlanum, og í 1943 varð »Udenrigsministeriets Østrumsudvalg« uppløyst aftaná at hava verið óvirkið eina tíð.

Dagblaðið »Fædrelandet« og danski nasistaflokkurin

Hóast alt tað, sum er greitt frá í hesi grein, so vóru í Danmark bert fáir nasistar. Danski nasistaflokkurin varð stovnaður í 1930, men hann fekk ongantið nakra undirtøku av týðningi. Ein av orsøkunum fyrri hesum var, at leiðslan var so vónalig. Danski »førarin« Frits Clausen var ein fordrúkkinn lækni úr Suðurjútlandi, og danir tóku hann ongantið í álvara. Hvat hevði hent, sum donsku nasistarnir høvdu havt ein rættuligan førara, víta vit sjálvsagt ikki. Men flokkurin fekk ongantið meira enn 2% av atkvøðunum og 3 tinglimir.

Frits Clausen, »førarin« hjá donsku nasistunum. Hann royndi at fáa týskararnar at lata seg fáa valdið í Danmark, men tað eydnaðist ongantið. Hann fekk ongantið nakra serliga undirtøku sjálvur, tí hann fullkomiliga manglaði leiðaraeginleikar.

Tann størsti vandin í Danmark var ongantið Frits Clausen og hansara flokkur, men tann hugsunnarháttur, at »tað besta« í nasismuni saktans kundi vera til gagns. Men øll hesi fingur annað at siggja!

Danir briggjaðu seg als ikki um dagblaðið hjá nasistunum. Og ein av orsøkunum var tann, at ein av høvuðsuppgávunum hjá blaðnum var at hunddálka og ærumeiða fólk, sum høvdu tann feil, at tey høvdu eina aðra meining enn blaðið.

Her settu danir markið og tað tænar teimum avgjørt til inntøku.

Tað vandamikla við nasismuni var júst, at hon uttan nakra serliga undirtøku kundi hava eina so stóra ávirkan sum hon jú hevði. Og tað sum kann lastast donskum ábyrgdarmonnum er júst, at teir ikki tóku eina heilt greiða støðu móti øllum tí, sum henda rørsla stóð fyri.

Danski nasistaflokkurin, sum so, elvdi ikki beinleiðis til harðskap og yvirgang. Men tað var hansara bóskapur, sum hevði hesar avleiðingar og ikki kundu nakað annað. Tá hesar avleiðingar rættuliga komu til sjóndar í teirra seinastu hersetingartíð, tók nasistaflokkurin avstand frá øllum yvirgangi. Hetta ljóðar gott, men tá var tað ov seint. Tá hevði flokkurin sett slíkar kreftir í gongd, sum einki mótmæli frá nakrari floksleiðslu kundi steðga.

Flokkurin gav við týskum stuðli fleiri bløð út. Teirra uppgáva var fyrst og fremst at renna ørindi fyrri týskarar. Dagblaðið hjá donsku nasistaflokkinum kallaðist »Fædrelandet«. Sagt verður um hetta blað, at tað framdi »hetz mod andre danske og gjorde det så groft, i en hidtil ukendt karlekammer tone af ræd, at man ikke fik noget hæderligt menneske i tale... Det trak gode danske mænds navne gennem solet i rene skandalekampanjer...«

Virksemið hjá hesum dagblaði at hunddálka menn og kvinnur bert tí hesi høvdu eina aðra hugsan fekk ikki undirtøku hjá donum, og tað skal sigast teimum til rós, at her settu teir markið. Aðrar royndir at geva bløð út við sama endamáli sum

t.d. Minut og Danske Tidende eru miseyðnaðar, tí tær hava ikki loyst seg, hóast danska málsoekið er einar 100 ferðir so stórt sum tað føroyska.

Tá flokkar útnevna seg til verjar av kristindómi

Adolf Hitler var hvørki kristin ella andaligur. Men býttur var hann ikki. Hann visti, at tað fór at vera so nógv lættari bæði at fáa og varðveita valdið, um hann fekk tey kristnu og teirra leiðarar í sin part. So hann lætst at vera andaligur og fólk fingtu ta uppfatn, at talan var um ein trúgvandi førara, sum tey høvdu fingið.

Hitler lovaði at tryggja og verja rættindini hjá kirkjum og samkomum, og tað eydnaðist honum at fáa stuðul frá kirkjuleiðarum afturfyrri. Sagt varð í eini yvirlysing frá leiðarum í protestantisku kirkjunum aftaná maktskiftið í 1933:

»Ein mektig, tjóðskaparlig rørsla hevur gripið og hevjað okkara týska fólk. Ein stórsligin endurskapan av Ríkinum fer fram í teirri vaktu týsku tjóðini. Til hesa søguligu vendliga sáttvit takksami eitt Ja. Hetta er ein gáva frá Gudi. Hansara er aleina æran.«

Nú fingur Hitler og hansara menn innan tær ymsu samkomurnar og kirkjurnar møguleika at nýta kristindómin til gagns fyrri tann politikk, teir vildu hava framdan. Og teir fingur snøggað kristniðskapin til, so hann fult út kom at svara til politikkinn hjá teimum. Hvussu tað gekk sæst av eini talu,